

heeft en wil stilstaan bij de relationele kern van het zorgproces.

Andrea de Jong
geestelijk verzorger, Groene Hart
Ziekenhuis, Gouda

Andries Baart, Jolanda van Dijke, Marjanneke Ouwkerk en Elly Beurskens,
Buigzame zorg in een onbuigzame wereld. Presentie als transitiekracht.

Uitgeverij Boom/Lemma,
Den Haag 2011, ISBN
9789059317512, 345 pag.,
€29,50

Het is voor de meeste geestelijk verzorgers wel een bekend gegeven dat 'interventie' en economie de dominante talen binnen een zorgorganisatie zijn. In mijn ervaring in ieder geval is het soms hard werken om daarin tegen de stroom in te roeien. Als je werkelijk de cliënt centraal wilt stellen is het nodig dat je de wereld en werkelijkheid van de cliënt op verschillende manieren durft te bekijken. En dat er aandacht is, niet alleen voor diens levensverhaal maar ook voor de context waarin deze zich bevindt. In de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking waarin ik mij begeef, valt mij meer en meer op hoe dominant het psychologische en gedragsmatige discours is.

Dit boek van Baart, Van Dijke, Ouwkerk en Beurskens laat zien hoe er ook een andere ma-

nier van kijken mogelijk is. Presentie blijft staan bij de moeilijke mensen en vragen en durft deze ook zichtbaar te maken, zonder deze meteen te willen oplossen. Vanuit presentie kan het verhaal achter de verhalen onderzocht worden en de vraag achter de vragen. En dat is juist zo moeilijk, want het vraagt als professional dat je uithoudingsvermogen hebt als iemand zware problemen op tafel legt, dat je bij iemand durft te blijven met je aandacht en niet meteen in de reparatierflex schiet. Het lijkt een contradictio in terminis, maar juist het niet willen oplossen maakt oplossingen mogelijk. In presentie blijf je bij iemand, gaat mee in diens dagelijks leven en leert iemand voorzichtig kennen. Samen bouw je een vertrouwensband op waarin je een ander durft te zien en te erkennen. Dan kun je er ook pas echt achter komen wat er bij iemand speelt, welke zorg en begeleiding iemand nodig heeft. Zoals in het boek wordt gesteld: 'mismatch' kan erdoor worden voorkomen. Een mooie term, 'mismatch', omdat iedereen denk ik wel weet wat daarmee bedoeld wordt.

Soms zie je gewoon in een begeleidingsrelatie hoe de communicatie telkens maar op onbegrijpelijke wijze spaak loopt, noem het maar 'mismatch'. Het gaat, zoals een manager laatst tegen mij zei, om de relatie. Kunnen we de stap maken van cliënt-centraal naar relatie-centraal? En op deze wijze recht doen zowel aan de cliënt als aan de intuïtieve houding, kennis, competenties maar bovenal passie van zorgmedewerkers?

Buigzame zorg in een onbuigzame wereld is, zoals de achterflap vermeldt, de neerslag van het transitieproject 'Presentie: radicale aansluiting van 0-100'. In dit project zijn transitieprojecten in verschillende zorgorganisaties (jeugdgezondheidszorg, kleinschalige woonvorm, opvang en outreach en ambulante GGZ) opgezet en onderzoeksmatig gevolgd. Het beschrijft vrij nauwkeurig de leerprocessen van zorgenden waarbij binnen de organisatie een omslag mogelijk wordt naar meer presentiegericht werken, onder andere door middel van scholing, het bijhouden van logboeken en de oprichting van zogenaamde 'communities of practitioners'.

Het gaat dan niet om een besluit en opgelegde scholing van hogerhand, maar het gaat erom zorgmedewerkers zelf aan het denken te zetten en te laten omschrijven hoe zij zelf hun zorgrelatie en de begeleiding zouden willen invullen. Het gaat om leren van elkaar als professionals en zichtbaar maken wat onzichtbaar is aan bijvoorbeeld eigen praktische wijsheid (*tacit knowledge*) van de medewerkers.

Voor alle geestelijk verzorgers maar vooral voor wie ook voor zichzelf een rol als docent of adviseur ziet en affiniteit heeft met de zorgethiek, is het boek een echte aanrader. Ik heb het zelf in ieder geval met veel plezier, herkenning en ook dankbaarheid gelezen. Je zou kunnen stellen dat geestelijk verzorgers ambassadeurs zijn van de zachte krachten of de moeilijke vragen. Dit boek kan ons helpen woorden te geven

aan die andere kant van de organisatie. En de strategische stappen te zetten die nodig zijn om die zachte waarden voor het voetlicht te brengen.

drs Marjan Rijnbout
geestelijk verzorger bij Dichterbij en
in de eerstelijns zorg